

Veileder

Hjelpe sykt eller skadet vilt

Hvis du møter et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal du så langt som mulig hjelpe dyret.

Søk i veiledningen

Alle har plikt til å hjelpe dyr som er sykt eller skadet. Hjelpeplikten følger av [dyrevelferdsloven § 4](#).

Denne veilederen handler om hvordan du kan hjelpe ville dyr, ikke husdyr og kjæledyr. Reglene for å hjelpe ville dyr finner du i [viltforskriften § 2-10](#).

Det viktigste er å hjelpe dyret slik at det ikke lider. Hva som er nødvendig hjelp, kommer an på situasjonen og mulighetene du har. I flere tilfeller vil avlaving være den beste hjelpen du kan gi.

Hvis du har funnet et påkjørt dyr, se veilederen om hvordan du skal følge opp ved viltpåkjørsel:

> [Hvordan følge opp viltpåkjørsler?](#)

Meld fra til politiet hvis du kjører på et dyr eller kommer i en situasjon der dyr er kommet til skade.

Følg trinnene for å få hjelp til å vurdere hva du skal gjøre når du finner et sykt eller skadd dyr:

- 1 Vurder hvordan du kan hjelpe dyret
- 2 Foreldreløse dyreunger
- 3 Når kan ville dyr rehabiliteres?
- 4 Når bør dyret avlives?

Sist oppdatert 31.10.2019

Vurder hvordan du kan hjelpe dyret

Når du kommer over et sykt eller skadet dyr, må du først vurdere hvor alvorlig skadene er, og om du kan hjelpe dyret på stedet.

Hvis du finner dyr som er skadet eller trenger hjelp, er det best om du kan hjelpe dyret på stedet, hvis det er mulig.

Dette er eksempler på situasjoner hvor du selv kan hjelpe dyret på stedet:

Dyr har satt seg fast

Dyr kan ofte vikle seg fast i gjerder, netting eller andre menneskeskapte gjenstander.

Hjelp dyret løst og sjekk om det har noen skader fra å ha prøvd å kjempe seg løs. Små sår og skrammer trenger som oftest ingen behandling og vil lege seg selv.

Husk at ville dyr vil forsvare seg mot mennesker og kan angripe når du nærmer deg.

Dyret kan være utmattet etter å ha sittet fast og kan trenge litt hvile. Derfor bør du la dyret være i fred etter å ha hjulpet det løst.

Hvis du mistenker at dyret har sittet fast lenge, kan du hjelpe dyret ved å legge ut litt mat.

Dyr er slappe eller utmattet

Noen ganger kan dyr være slappe fordi de ikke har spist på en stund. Da kan du legge ut litt mat eller vann for å se om det kvikner til etter å ha spist.

Dyr kan også være utmattet etter å ha slåss eller rømt fra andre dyr. Da kan de være så slitne at de ikke har energi til å rømme fra mennesker. Det de trenger da er hvile, og man burde derfor la de være i fred. Å fange de inn kan medføre økt stress og påføre dem mer skade enn nytte.

Fugl har flydd på vindu

Mange opplever at fugler flyr i vinduer og blir liggende tilsynelatende livløse. I mange tilfeller vil disse kvikne til hvis man lar dem være en stund.

Du kan flytte fuglen til et trygt sted hvis den ligger på et uegnet sted, for eksempel

bort fra katter, hunder og unger. Legg fuglen på magen og se til den innimellom.

Ugle sitter fast i pipe

Noen opplever at ugler ramler ned i pipa og ikke kommer seg ut. Disse kan man enten få ut fra pipa gjennom ovnen eller ved å koble fra ovnen. Børst vekk det meste av aske fra fjærdrakten og sett ugla ut.

Hvis du mistenker at ugla har vært i pipa lenge, kan det være lurt å gi den litt vann og mat først. Rå kylling er et eksempel på mat du kan gi ugla.

Flaggermus har kommet seg inn i et rom

Noen ganger kan en flaggermus komme seg inn i et rom. Da kan det være lurt å åpne opp alle vinduene i rommet og slukke lyset om kvelden. Da vil den ofte finne veien ut selv.

Har den vært lenge i rommet og er utmattet, kan man ta på hansker, holde den i handa og gi den litt vann før den henges opp i et tre ute. Dette må gjøres om kvelden i skumringen så den ikke blir spist av rovfugler, kråkefugler eller katter.

Husk at ville dyr ikke alltid trenger hjelp. Små sår og skader vil som regel lege seg selv, og trenger ingen behandling av mennesker.

Foreldreløse dyr skal ikke fostres opp av mennesker. Det kan du lese mer om her:

> [Foreldreløse dyreunger](#)

Er det ikke mulig å hjelpe dyret på stedet?

Det er kun i få tilfeller det er lov til å holde vilt i fangenskap for rehabilitering. **Dyret må kunne bli helt friskt og settes ut i naturen igjen innen kort tid.**

Vurderingen om et dyr kan rehabiliteres eller ikke, skal alltid gjøres i samråd med veterinær. Det kan du lese mer om her:

> [Når kan ville dyr rehabiliteres?](#)

Hvis et skadd dyr ikke kan bli helt friskt og settes ut i naturen igjen innen kort tid, er avliving det beste alternativet for å bevare dyrevelferden. En bruddskade, slik som et brukket bein eller en brukket vinge, er eksempel på en alvorlig skade for et dyr. Det kan du lese mer om her:

> [Når bør dyret avlives?](#)

+ Sjekk om du har plikt til å varsle myndighetene

I noen tilfeller har du plikt til å varsle myndigheter om du finner sykt eller skadd

vilt.

Bjørn, ulv, gaupe eller jerv

Hvis du finner et skadd rovvilt, skal du varsle **politiet, telefon: 02800**.

De kontakter Statens naturoppsyn og statsforvalteren.

Se også veilederen: [Hvordan følge opp viltpåkjørsler](#)

Elg, rådyr, rein eller hjort

Hvis du finner et skadd hjortevilt, skal du kontakte **politiet, telefon: 02800**.

Se også veilederen: [Hvordan følge opp viltpåkjørsler](#)

Mistanke om dyresykdommer

Hvis du kommer over et større antall syke eller døde dyr, må du vurdere om de kan ha en smittsom sykdom.

Dette er ikke enkelt, men ser du at dyrene har ytre skader som brudd eller sår, så er det rimelig å anta at det ikke er sykdom.

Hvis du ikke finner tegn til slike ytre skader, bør du kontakte Mattilsynet, **telefon: 22 40 00 00**. slik at en veterinær kan vurdere om det foreligger mistanke om smittsom sykdom.

Det er viktig at myndighetene har oversikt over sykdommer som finnes hos viltlevende dyr, slik at de kan opprettholde sunne viltbestander og gode livsvilkår. Det er også viktig kunnskap med tanke på smittefare til husdyr og mennesker, og for å oppdage miljøendringer som påvirker dyras helse.

Et større antall dyr lider

Ved situasjoner hvor et større antall dyr lider, for eksempel hvis flere fugler er tilsølt av olje, skal Miljødirektoratet eller Mattilsynet varsles.

Kontakt Mattilsynet, **telefon: 22 40 00 00**

Kontakt Miljødirektoratet, **telefon: 73 58 05 00**

Mistanke om miljøkriminalitet

Miljødirektoratet ønsker tips og varsler om mulige ulovlige miljøforhold. [Se hvilke forhold du bør tipse om og send inn tipset her.](#)

Du har ikke plikt til å varsle myndighetene om du finner syke eller skadde fugler

og småvilt. Men hvis du tenker å rehabilitere dyret, må du først varsle og gjøre en vurdering sammen med veterinær.

Hvis dyret er en rovfugl, kan du ta kontakt med kommunen eller statsforvalteren. De kan sette deg i kontakt med eksperter som kan hjelpe deg med å vurdere skader på rovfugl.

Få hjelp av veterinær

Det finnes mange ulike skadesituasjoner, og det kan være vanskelig å vurdere hvilken hjelp et dyr trenger. Ta kontakt med veterinær hvis du er usikker på hva du skal gjøre.

> [Nødhjelp til dyr - Mattilsynet](#)

Veterinærer har plikt til å gi øyeblikkelig hjelp til dyr som har store lidelser. Staten kan betale godtgjørelse til dyrehelsepersonell som har hjulpet dem.

Sist oppdatert 31.10.2019

Foreldreløse dyreunger

Dyreunger skal ikke fanges inn for å fostres opp av mennesker – uansett om de framstår som foreldreløse.

På våren er det vanlig å finne dyreunger som virker å være alene uten foreldrene sine. Det er mange som ønsker å ta med seg disse ungene hjem for å hjelpe dem.

I de aller fleste tilfeller er ikke disse ungene foreldreløse, og det er naturlige årsaker til at de framstår alene.

Det aller lureste du gjør når du møter på dyreunger, er å trekke deg unna så fort som mulig. Menneskers tilstedeværelse kan gjøre at foreldrene ikke viser seg, og du vil gjøre mer skade ved å ta de bort fra foreldrene sine.

Her er noen av artene vi får mest spørsmål om. Trykk på artene for å lese mer:

Rådyrkalv ligger alene

Det er veldig vanlig at rådyrkalver ligger alene. Det betyr ikke at den er foreldreløs.

Mora forlater kalven sin på et trygt sted og kommer innom for å gi den melk og varme ved jevne mellomrom, til den er stor nok for å følge etter mora. Kalven stoler på kamouflasjen sin og ligger helt i ro i håp om at ingen skal oppdage den.

Hvis du finner en rådyrkalv, må du ikke ta på den. Mora kan avvise ungen hvis det lukter mennesker av den.

At dyreunger trykker, altså holder seg helt i ro, er vanlig hos mange arter. Dette gjør de for å skjule seg for rovdyr.

Fugleunger på bakken

Det er vanlig at fugleunger forlater redet sitt før de er helt flyvedyktige. De blir allikevel matet av foreldrene i flere uker etter å ha forlatt reiret.

Ekornunger, oter og revevalper

Når ungene er store nok, begynner de å utforske nærområdet mens foreldrene er på matsøk. De kan da framstå som om de har mistet foreldrene sine, men dette er normalt ikke tilfellet.

Ikke adopter foreldreløse dyr

Du skal ikke ta inn foreldreløse dyr for å oppfostre de blant mennesker. Å holde dyreunger i fangenskap fordi de er foreldreløse er ikke lov, og regnes ikke som rehabilitering etter viltforskriften.

Det er også forbudt å holde ville dyr som kjæledyr.

Dyreunger har som regel ikke samme frykt for mennesker som voksne individer, og vil derfor venne seg til nærværet av mennesker og bli tamme raskt. Det gjør at de klarer seg dårlig når de settes tilbake i naturen. Foreldrene har ikke lært dem hvordan de skal finne mat eller hva som er farlig, og de vil oppsøke mennesker og trafikkfarlige situasjoner.

Når dyreunger, for eksempel rådyr, blir ungdommer, kan hormonene gjør at de endrer adferd og angriper mennesker.

Sist oppdatert 31.10.2019

Når kan ville dyr rehabiliteres?

Vurderingen om et dyr kan rehabiliteres eller ikke, skal du alltid gjøre i samråd med veterinær.

Rehabilitering av vilt skal kun skje hvis dyret innen kort tid kan rehabiliteres fullstendig og settes friskt ut i naturen. Som oftes vil dette være behandling av små skader eller avmagring.

Regelen for rehabilitering av ville dyr finner du i viltforskriften § 2-10, andre og tredje ledd:

Viltforskriften

§ 2-10. Ivaretagelse av vilt for rehabilitering

Sykt eller skadd vilt kan ivaretas for rehabilitering, dersom viltet i løpet av kort tid kan tilbakeføres til sitt naturlige miljø. Ivaretagelsen skal skje i samråd med veterinær.

Den som tar hånd om dyr for rehabilitering skal straks varsle Mattilsynet, som kan bestemme hvordan ivaretagelsen skal skje, og eventuelt beslutte at viltet skal avlives.

Hentet fra Lovdata - [Viltforskriften](#)

Hvis du mener at dyret kan bli helt friskt ved rehabilitering, må du ta kontakt med veterinær. En veterinær skal alltid være med i vurderingen om et dyr kan rehabiliteres.

I Norge finnes det flere som har spesialisert seg på rehabilitering av rovfugl. Hvis du har funnet en syk eller skadd rovfugl, kan du kontakte kommunen eller statsforvalteren for å komme i kontakt med disse.

Hvis dyret er så sykt eller skadet at det ikke vil kunne bli friskt nok innen kort tid, vil avliving være det beste alternativet for å minimere dyrets lidelser.

Minst mulig menneskelig kontakt

Skal du holde dyret i fangenskap i en periode til det blir friskt, må dette skje i rolige omgivelser og med minst mulig menneskelig kontakt. Dyrene er i en stresset situasjon når de er skadet, og menneskelig nærvær øker dette stresset. La dyret få ro.

Hvor skal ville dyr oppbevares

Ville dyr må oppbevares i rolige omgivelser hvor de ikke trenger å møte mennesker. Ofte kan en garasje, bod eller låve være en fin plass å holde dyret i fangenskap.

Hvordan skal ville dyr mates

Det er viktig at dyrene ikke forbinder mennesker med mattilgang. Dyrene skal derfor helst ikke håndmates. I stedet bør du legge maten tilgjengelig.

Hvis dyret er sykt eller avmagret, kan det i noen tilfeller være behov for tvangsforing slik at det får i seg næring. Dette bør gjennomføres i samråd med veterinær eller andre med erfaring fra slikt arbeid, slik at dyret ikke kommer til skade.

Foreldreløse dyr skal ikke fostres opp av mennesker. Det kan du lese mer om her:

> [Foreldreløse dyreunger](#)

Sette ut rehabiliterte dyr i naturen

Målet med å rehabilitere viltlevende dyr, er å få de tilbake ut i naturen.

Et dyr som er fullstendig rehabilitert bør normalt settes ut i naturen igjen på samme sted som det ble funnet.

Hvis du har funnet dyret fordi det har forvillet seg inn i byer eller uegnede leveområder, bør du slippe ut dyret i nærmeste naturlige leveområde.

Hvis det ikke er mulig å sette dyret tilbake i naturen, er avliving som regel det beste alternativet. Det kan du lese mer om i neste steg av veilederen.

Sist oppdatert 31.10.2019

Når bør dyret avlives?

Noen skader er vanskelige å rehabilitere. Hvis et vilt dyr er alvorlig skadd, kan avliving være det beste alternativet.

Dersom det er åpenbart at dyret ikke kan leve eller bli friskt, kan den som finner dyret avlive dette med det samme for å unngå at dyret lider. Dette er en del av hjelpeplikten i dyrevelferdsloven § 4. Bjørn, ulv, gaupe, jerv og hjortevilt skal du imidlertid ikke avlive selv.

Brukket bein, brukket vinge og indre blødninger er alvorlige skader for ville dyr. Dessverre vil få dyr bli fullstendig friske etter slike skader, og rehabiliteringen kan påføre dyre unødige lidelser. Å avlive dyret vil ofte være det beste alternativet i slike situasjoner.

Hvis du ønsker hjelp til å vurdere hvor skadet et dyr er, bør du kontakte veterinær.

Hvorfor ikke rehabilitere alvorlig skadde dyr?

Hovedregelen er at rehabilitering kun skal iverksettes hvis et dyr kan bli fullstendig friskt og settes ut i naturen igjen innen kort tid.

En av grunnene til dette, er at å holde vilt for rehabilitering over lengre tid vil kunne påføre dyret alvorlig stress.

Ville dyr kan oppfattes som rolige og avslappede i fangenskap, men de kan også være paralyisert av stress. Det er derfor vanskelig å bedømme hvordan et dyr har det i fangenskap. Ville dyr som har vært i fangenskap kan virke friske og raske når de slippes fri, men kan dø av det stresset de er blitt utsatt for en stund senere.

Stressindusert dødsfall er en kompleks reaksjon hvor dyret har vært utsatt for en stressende situasjon over lengre tid. Noen arter er mer utsatt for denne tilstanden enn andre, og det er registrert høy dødelighet hos enkelt ville dyrearter som har vært i fangenskap. Dette er dokumentert hos bl.a. fugler, hjortevilt, sjøpattedyr og fisk. Selve dødsfallet kan inntreffe etter timer, dager, uker eller måneder.

Noen ganger kan det derfor være bedre dyrevelferd å avlive et dyr istedenfor å holde det i langvarig fangenskap.

Hvem skal gjøre avlivingen?

Når det gjelder sykt eller skadet småvilt, kan avliving gjøres av hvem som helst forutsatt at det kan gjøres på en human måte. Det er ingen plikt til å melde slik avliving til kommunen, men dyret skal avlives med det samme av den som finner det. Hvis man ikke ønsker å gjøre avlivingen selv, kan man kontakte veterinær,

viltneemda eller en lokal jeger.

Hvis det skadde dyret er en bjørn, ulv, gaupe, jerv eller hjortevilt, skal du varsle politiet (tlf: 02800) som igjen varsler kommunen eller statsforvalteren som er ansvarlige for avlivningen.

Hva gjør jeg med det døde dyret?

Så lenge det døde dyret ikke ligger til sjenanse, kan man la det ligge og la naturen gå sin gang. Ligger dyret slik til at det er hensiktsmessig å flytte det, kan man grave det ned eller flytte det til et annet sted.

Hvis dyret er en registreringspliktig art, altså at staten har eiendomsretten til individet, skal du gjøre følgende:

1. Om du vil beholde den for utstopping må du levere den til en autorisert preparant (gjelder ikke store rovdyr og hjortevilt). [Her er en liste over autoriserte preparanter.](#)
2. Om du ikke ønsker å beholde den må du levere den til kommunen.

[Se liste over hvilke arter som er registreringspliktige her.](#)

Dødt hjortevilt og rovvilt skal meldes til politiet (02800) som varsler kommune, statsforvalter eller SNO.

> [Preparere vilt](#)

Hvis du ønsker å stoppe ut dødt vilt, må du vite hvem som eier individet. Det avgjør om du fritt kan preparere dyret, eller om du må søke om å gjøre det.

Sist oppdatert 31.10.2019
